

Sinoć je u pulskoj Areni svečano otvoren 55. jubilarni festival igranog f.

OD FARGA

Jedinstvena pozornica, jedinstven doživljaj – s jednog od ranijih festivala

Cijeli tjedan pred nama bit će u znaku najnovijih ostvarenja hrvatskih filmskih autora koji su slika i prilika trenutnog stanja hrvatske kinematografije. Ne samo na domaćem terenu, već i u okruženju, gdje zadnjih godina zauzimaju vodeće mjesto i po kvaliteti, pristupu, temama i profesionalnim dosezima – sve podvučeno zvučnim nagradama s važnih smotri i festivala. Ipak, ono što se događa u najvećem otvorenom gledalištu na svijetu već punih 55 godina plijeni pažnju gledatelja i kritike na jedan specifičan način.

Možda je najbolje citirati jednog našeg kolegu koji se našao na prvoj pulskoj smotri prije 55 godina (24-30 lipnja 1954) i koji je iz prve shvatio što će filmska Pula značiti u kulturnom, društvenom ali i političkom životu države (i ondašnje i današnje): »Ne gledajte filmove, obratite pažnju na prisutne ukoliko želite dokučiti istinu!«

Tako, eto, iz današnjeg filmskog festivalskog konteksta ove riječi stvarno imaju proročanski značaj. Jer, u poplavi filmskih festivala od Momjana do Dubrovnika, Tabora i Šipana do Vukovara i Motovuna (netko je pobrojio ukupno četrdesetak takvih smotri i festivala), Pula je ostala kulturna pozornica gdje se još uvijek sve vrti oko premijera. Ostali festivali uglavnom prikazuju drugdje već viđen program, mahom strani. I Motovun nastoji održati privid recentnog, kada je riječ o stranom programu i tzv. malim kinematografijama, ali nije lako s domaćim ostvarenjima jer mu je termin nakon Pule, iako su neki autori ranije znali preskočiti Arenu da bi se premijerno vidjeli na Trgu Velog Jože.

Magična brojka

U svakom slučaju to ne mijenja stanje, pa se zbog toga Pula toliko iščekuje, a još bi se više iščekivala da se čvrsto poštuje princip isključive premijere u Areni, što Ministarstvo kulture – koje stoji iza ovog festivala i u najvećoj mjeri financira i kontrolira – lako može zahtijevati, kao što je to bilo pravilo svih onih prethodnih godina. Bez obzira koja vladajuća opcija bila na sceni, svaka će iskoristiti Pulu da pokaže koliko je novaca uložila u film, i koliko je time skupila simpatija filmaša i kulturne javnosti. Zato valjda i ima toliko netrpeljivosti prema pulskom festivalu kojega svih ovih godina usmjerava – kako to neki vole podmetnuti – »Vrdoljakova sjena«.

No, nisu bili ništa manje naklonjeni ni Vujićevoj vlasti koja se baš u Puli morala izvlačiti iz tih tereta i dokazivati da nije sve crno i da je hrvatski film zaslugom i Pule doskočio do vrijednosti u svijetu, pa su to nastojali i dalje poticati, uloživši u nove autore i filmove sve do ovogodišnje magične brojke od sedam naslova, uz još toliko koji se dovršavaju. I tada kada je u Hrvatskoj bilo tek tri-četiri festivala, i danas s ovolikim brojem, iste su ocjene: Zagreb je ispred Pule, Vukovar je preuzeo Motovun, oni kojima bi film trebao biti na prvom mjestu od festivala očekuju zabavu, a oni željni zabave stvaraju sliku o filmu mjerenu količinom popratnih sadržaja.

Dok se tako u Istri vodi borba pozicije i

opozicije na nacionalnoj razini, u Zagrebu se lobira tko će preuzeti nadzor nad kulturom – SDP ili HNS – pa se onda i stvara slika o uspješnosti potpomognuta gledateljstvom u Studentskom centru koje uz čekanje u redu za ručak odgleda i pokoji film.

Najbolji na okupu

Gašenje kina i holivudizacija kino programa zapravo je izazvala festivalski val po državi. Zato ne treba sve ostale festivale i smotre gledati kao manje vrijedne, ili ih uspoređivati s etabliranim festivalima koji u svojem godištu življenja imaju brojke svjetskih vrijednosti, već im dati priliku da animacijom vrte gledatelje i ponukaju lokalne vlasti da grade kina kao mjesta kulturne potrebe a ne puke zabave.

Još je jedna krilatica, vezana za pulski festival, dobrim dijelom indikator zbivanja: »U Puli se sve znade, ali se o tome sporazumno šuti!« Zbog toga iskustvo kaže da ništa nije slučajno: ni koji film otvara festival, koji je u sredini programa, koji će ga zatvoriti, tko će biti u žiriju i kada, tko će sjediti u gledalištu s pravom glasa i odabira nagrade publike, koga će se primiti na Brijunima, a tko je miljenik ovog ili onog medija...

Ipak, o jednoj činjenici treba voditi računa, bar kada ovaj festival sagledavamo kroz prizmu nagrađivanja – da su se odluke publike i kritike često znale podudarati, ali još češće mimoilaziti. Do te je mjere to bilo veliko iznenađenje da su pojedini autori naprosto bili šokirani priznanjem kritike, a neki iznenađeni prstom publike okrenutim dolje.

Dakle, što možemo odgonetnuti ovogodišnjom slikom jubilarne Pule? Najprije to da se nije slučajno na okupu našao najjači hrvatski filmski postav koji se želio suočiti sa svojim stilovima, dosezima, imaginacijama, lobijima pred najširim gledateljstvom i hrvatskom javnošću u slavljeničkom ozračju 55. smotre.

Po prvi put tako okupljeni, i u tolikom broju (u vrijeme socijalističke Hrvatske i u okviru jugoslavenskog igranog filma brojka od pet filmova bila je teško zamisliva, op.a.) dokazuju da mogu zajedno i na jednom mjestu i »lijevi« i »desni«, a da im je zajedničko to što su najbolji, a ne kojoj opciji naginju. Budući da smo nacija jubileja i proslava, svako takvo događanje ima onaj dodatni poriv – mnogi se žele pokazati, dodvoriti, uručiti nagrade, primiti priznanja i slično, a k tome je i predizborna lokalna atmosfera gdje je prilika istaći neke poteze i doprinose.

Recimo, konačno obnovljeno kino »Za-

Nije se slučajno na okupu našao najjači domaći hrvatski filmski postav koji se želio suočiti sa svojim stilovima, dosezima, imaginacijama, lobijima pred najširim gledateljstvom i hrvatskom javnošću u slavljeničkom ozračju jubilarne 55. filmske smotre

ilma

DO VUKOVARA

»Buick Riviera«

»Nije kraj«

greb« koje je baš u ovakvim okolnostima i atmosferi dobilo novo ime »Valli«, po glumici rođenoj u Puli Alidi Valli, što nije prošlo bez skandala – a on je zaštitni znak filmske Pule od samog početka – više voljom i omjerom politike nego zdravog razuma.

Lutrija rasporeda

Čast da otvori festival pripala je filmu »Buick Riviera« Gorana Rušinovića, po motivima knjige Miljenka Jergovića, a to bi moglo značiti da je predviđen za nagradu publike. Naime, u noći otvaranja festivala najviše je gledatelj, gostiju, uzvanika, uzavrele atmosfere i utisaka, pa su i ocjene toga žirija u startu veće, što se kasnije malo ipak korigira, ali srednja ocjena prvog filma do kraja zna ostati najveća i donosi »Zlatna vrata Pule«. Lani je to, recimo, potvrdio prosječan film »Pjevajte nešto ljubavno« Gorana Kulenovića. Hoće li se ove godine isto dogoditi i s Rušinovićem, vidjet ćemo 26.

kom konačno bi ga morao potvrditi kao nadarenog režisera, a ne samo kao aktivnog promicatelja ljudskih prava.

Ponedjeljkom, prvog radnog dana, Arena se uglavnom prepolovi pa je organizator iz iskustva i te spoznaje na program stavio Vinka Brešana i njegov već viđen i izreklamiran film »Nije kraj«, hrvatsko-srpsku koprodukciju, komediju apsurdna s erotskim refleksijama. Brešanu je svejedno kada i gdje će film igrati, jer o njemu uglavnom odlučuje on sam i njegova ekipa na čelu s producentom Ivanom Maločom iz Interfilma. On se već toliko puta dokazao i potvrdio da mu ne treba dodatnih faktora i igara. Pomicanje granica u šakljivim temama nije Brešanova potreba za provokacijom, već izazov da o svemu progovori na prije svega profesionalan i filmski način, a sve ostalo je kako tko želi suditi.

Nakon njega, u utorak, slijedi njegov najveći takmac i po ozbiljnosti filmskom pristu-

ne hrvatske autorske kinematografije, »kupivši« tako jednim udarcem i kritiku i publiku.

Pretposljednog dana ponovo ćemo se susresti s vukovarskom epopejom na ovom festivalu i na filmu – scenarist i režiser filma »Zapamtite Vukovar« je veteran i čovjek čije se ime veže za osnivanje ovog festivala, Fadil Hadžić. Ako dodamo da se na istu temu Grada heroja film sprema napraviti također »ratni filmski veteran« Veljko Bulajić, zaključak bi bio da o Vukovaru i Domovinskom ratu zapravo još uvijek nemamo ni pravih junaka, ni heroja, ni stav i potrebu da se zagriže u taj izazov koji vapi za snimanjem i proučavanjem.

Branko Schmidt je svojim »Povratkom u Vukovar« prije više od deset godina zapravo želio potaknuti emocije sjećanja onima koji su počeli odustajati od svoga grada i sumnjati u reintegraciju, povratak i nadu. Sudeći po naslovu, Hadžićeva je poruka jasnija, konkretnija i priziva one Soljanove stihove, kao i

»Kino Lika«

»Tri priče o nespavanju«

srpnja kada se proglašavaju pobjednici.

Ne treba zanemariti ni snažnu medijsku lojistikom ovom filmu koja će tek uslijediti. Rušinović je zet Rajka Grlića, osnivača i zaštitnog znaka Motovuna; Jergović je jedno od glavnih pera utjecajnog dnevnog lista, odakle dolaze najutjecajnije kritičarske imena, što se sve lijepo može složiti prije svega u činjenici da je Rušinović k tome i izuzetan talent i da je za svoj vizualni osjećaj, kao jaku kartu, imao na raspolaganju pejzaže Sjeverne Dakote i Fargo braće Coen. No, ništa manje nije važno da se u Arenu vraća i glumac Slavko Štimac koji je baš na ovoj pozornici zakoračio u svijet glume potvrdivši u »Vlaku u snijegu« da ga Mate Relja nije slučajno uočio. Da ne spominjemo Kusturicu i sve što je s njime ostvario i po prvi put ovdje pokazao.

Ni Dalibor Matanić nije slučajno po rasporedu na drugom mjestu, u nedjelju, 20. srpnja, kada je još uvijek Arena puna publike. Njegov film »Kino Lika« s ličkom temati-

pu najnagrađivaniji naš režiser Zrinko Ogresta, s filmom »Iza stakla«, koji je nedavno prikazan u glavnoj selekciji festivala Karlovim Varyma, i uz Brešanov film jedini je već prikazan negdje prije Pule.

Pitanje je mogu li dva favorita, ovako jedan iza drugoga, kod publike izazvati oprečan stav? Naime, oba za temu imaju ljubavnu priču – jedna je međunarodna i s ratnim asocijacijama, a druga je bračni trokut u kojemu igra i Puljanka Jadranka Đokić, što je važan detalj u konačnoj prosudbi.

Mlada hrvatska pera

Sredina festivala u znaku je Tomislava Radića i njegova filma »Tri priče o nespavanju«, što onima upućenijima u pulske festivalske tajne govori da je moguće novo veliko iznenađenje. Naime, Radić je proteklih godina u Puli prošao put od ismijavanog desničara do genijalca koji je filmom »Što je Iva snimila 23. listopada 2003.« na scenu vratio zlatne godi-

niz pjesama koje su čvrstile duh izgnanih.

Festival zatvara »Ničiji sin« Arsena Antuna Ostojića koji je na velika vrata hrvatskog filma baš u Puli ušao s filmom »Ta divna splitska noć«. Ako bi nastavili s onom pulskom dogovorenim šutnjom, onda bi se moglo reći da film pretendira na glavne nagrade. Naime, to se lani dogodilo (i ne samo lani) s filmom Kristijana Milčića »Živi i mrtvi« koji je pobrao gotovo sve nagrade, a bio je posljednji na programu.

Za razliku od ostalih autora, Radić je jedini potpuni autor (scenarij i režija) što izaziva znatizeljnu je li još uvijek sposoban i moćan iznenaditi kao u ranijem filmu. Ove godine na sceni su mlada, uspješna i intrigantna književna hrvatska pera. Uz Matu Matišića koji potpisuje dva scenarija (»Nije kraj« i »Ničiji sin«), tu su već spomenuti Miljenko Jergović, Damir Karakaš (»Kino Lika«), Alemka Mirković (»Zapamtite Vukovar«) i Lada Kaštelan (»Iza stakla«).

Mate ČURIC

»Iza stakla«

»Zapamtite Vukovar«

»Ničiji sin«

Dva žirija

O nagradama odlučivat će žiri na čelu s akademikom i književnikom Nedjeljkom Fabrijom, a tu su još slikarica i glumica Jagoda Kaloper, glumac Nikša Kušelj, redatelj i montažer Martin Tomić te filmski teoretičar Nikica Gilić – svi iz Zagreba, uglavnom zaposleni na Akademiji dramskih umjetnosti. S obzirom da se radi o jubilarnom festivalu i svečarskoj atmosferi, gradu i županiji domaćinima čudno je da u žiriju nema nikoga iz ovog kraja, što se ranije ipak uvažavalo.

O stranim filmovima odlučivat će pak Jerzy Skolimowski, poljsko-britanski scenarist, redatelj i glumac, pa Joël Chapon, selektor filmova iz srednje i istočne Europe za Cannes, Paz Lázaro, programska menadžerica programa »Panorama« berlinskog festivala, Edna Fainaru, dopisnica magazina »Screen International« i Ferdinanda Silva, ravnateljica filmskog festivala Festroia u portugalskom gradu Setúbalu.

Strani program u Areni

Iako je riječ o festivalu koji se stalno lomi na granici nacionalne smotre i klasičnog festivala s odabranim programom, što onda prate i adekvatne nagrade i žiriji, Pula zasada forsira domaći festival, s domaćim žirijem i isto takvim nagradama. Strani program u Areni, kao sastavni dio izabrane glavne selekcije i kao drugi film večeri, dobiva tako sporedan značaj, izuzet je od glavnih nagrada i njime se bavi strana kritika s nagradom FIPRESCI. To nije sretno rješenje ni za film, ni za autore, pogotovo što se na nekom drugom festivalu isti ti filmovi nadu sučelice jedan drugome i nije više rijetkost da hrvatski film odnese glavne nagrade.

Prve festivalske večeri (zbog programa otvaranja) nema drugog filma u Areni, večeras u takozvanom »Popularnom programu« drugi film večeri je britanski »Bez greške« Michaela Radforda s Michaelom Cainom i Demi Moore; u ponedjeljak je američko-britanski »Dok vrug ne sazna da si mrtav« Sydneya Lumeta; slijedi opet britanski »Njuškalo« Kennetha Branagha s Cainom ali i Jude Lawom; u srijedu pak američko-kanadski »Bitka u Seattlu« Stuarta Townsenda s Charlize Theron, Woodyjem Harrelsonom, Rayom Liottom, Radom Serbedžijom; u četvrtak je ponovo ista produkcija s filmom »Povratak prstena« Petera Woodwarda s Shirley McLaine; u petak »Podvala« Lassea Hallströma s Richardom Gereom...

Glumci u Puli

Leon Lučev, Slavko Štimac, Krešimir Mikić, Ivo Gregurević, Milan Pleština, Predrag Vušović, Nada Šargin, Voja Brajović (Srbija), Dražen Kuhn, Ivan Herceg, Jadranka Đokić, Anja Šovagović-Despot, Božidarka Frajt, Nina Violić, Bojan Navojec, Ećija Ojdanić, Marija Almudever, Marinko Prga, Hrvoje Barišić, Saša Anočić, Ankica Dobrić, Goran Grgić, Daria Lorenci, Alen Liverić, Mustafa Nada-rević... samo su neki od brojnih glumaca koji igraju u ovogodišnjim filmovima i konkuriraju za nagrade festivala. Mnogo je razloga zašto je Pula lice i naličje hrvatskog igranog filma.